

Пожар А. А.,

асистент Полтавського університету споживчої кооперації України

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ КООПЕРАТИВНОГО КРЕДИТУВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ

У статті висвітлено окремі проблеми забезпечення малого бізнесу кредитними ресурсами і запропоновано шляхи їх вирішення. Зокрема, приділено увагу питанням ефективного розподілу державної фінансової допомоги шляхом співробітництва Українського фонду підтримки підприємництва із системою кредитних спілок і розроблено відповідний механізм, що гарантує ефективне використання державних коштів.

Some problems of small-scale business providing with credit recourses have been surveyed in the article and the ways of their solution have been proposed. Namely, the issues of state financial help effective distribution through cooperation between the Ukrainian fund of business support and credit unions' system have been paid attention. Moreover, the mechanism that guarantees effective use of public funds in this way has been elaborated.

Постановка проблеми, актуальність. Забезпеченню малого бізнесу України кредитними ресурсами перешкоджає ряд проблем, серед яких найбільш важливими є дефіцит фінансових ресурсів, відсутність врахування специфіки підприємницької діяльності при здійсненні кредитування, а також складності із забезпеченням позичальниками-підприємцями гарантій повернення кредитів.

Дослідження теми іншими науковцями і недосліджені аспекти. Проблеми банківського кредитування малого бізнесу в Україні досліджувалися таким вітчизняними вченими, як М.К. Владимиров, М.А. Коваленко, Я.М. Чугуєва, О.М. Славич, М.А. Коваленко та ін. Окремі питання забезпечення підприємців кредитними ресурсами через установи фінансової самопомоги – кредитні спілки – розглядалися у працях В.В. Гончаренка, А.О. Пантелеймоненка, Р.Р. Коцовської. Однак можливість здійснення підприємницького кредитування шляхом розподілу державної фінансової допомоги через систему кредитної

кооперації не була розкрита у сучасній науковій думці.

Мета статті полягає у дослідженні сучасного стану державного пільгового підприємницького кредитування і розробці механізмів його удосконалення шляхом співпраці відповідного державного фонду із системою кредитної кооперації України.

Обґрунтування отриманих наукових результатів. Серед головних причин дефіциту фінансових ресурсів у кредитних спілках, орієнтованих на фінансування малого бізнесу, слід назвати те, що із середньорічною відсотковою ставкою по депозитних внесках у національній валюті 15,5% [6], отримані кредитні ресурси є надто дорогими. Таким чином, залучення у населення коштів у вигляді ощадних внесків не може бути головним джерелом фінансування підприємців. Потреба в альтернативних недорогих джерелах кредитних ресурсів може бути задоволена шляхом співпраці із державною структурою підтримки малого бізнесу.

Започаткований у грудні 1991 р. Кабінетом Міністрів Український національний фонд підтримки підприємництва і розвитку конкуренції у серпні 1995 р., згідно з постановою Кабінету Міністрів України № 687, був перетворений в Український фонд підтримки підприємництва (УФПП) [1, с. 10].

Указом Президента України від 12.05.1998 р. № 456/98, а в подальшому і Законом України „Про державну підтримку малого підприємництва” від 19.10.2000 р. № 2063-III УФПП [3, с. 5-7] визначено як організацію, що здійснює фінансове забезпечення реалізації державної політики підтримки підприємництва на загальнонаціональному рівні. УФПП є державною некомерційною і неприбутковою організацією. За своїм статусом, завданнями і можливостями, УФПП – це унікальна структура, яка здійснює за державні кошти пільгову фінансову підтримку підприємництва згідно з затвердженими Урядом програмами.

Станом на 01.07.2005 р., з Державного бюджету було фактично отримано 522,0 тис. грн. З них на виконання заходів Національної програми станом на 01.07.2005 р. використано 482,0 тис. грн. Відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України „Про затвердження заходів щодо виконання Національної програми сприяння розвитку малого підприємництва в Україні на 2005 р.” від 17.11.2004 р. № 860-р Український фонд підтримки підприємництва є відповідальним за реалізацію 12 заходів, загальною проектною вартістю 107 млн грн [5].

УФПП надає цільові кредити малим підприємствам та підприємцям-фізичним особам за низькою відсотковою ставкою (до 12 % річних), як безпосередньо, так і через комерційні

банки, насамперед – ПриватБанк. Процедура надання кредитів є досить складною. Значною мірою роботу фонду гальмує тривалість процесу оцінки бізнес-проектів, спроможності підприємців повернути отриманий кредит. У регіональних представництвах УФПП працює зазвичай не більше 2-3 осіб, які фізично не встигають здійснити весь обсяг робіт, проаналізувавши подані заявки підприємців.

Дієвим методом підвищення ефективності функціонування Українського фонду підтримки підприємництва, а отже, і забезпечення малого бізнесу кредитними ресурсами, є співпраця даної системи із системою кредитної кооперації. Кредитні ресурси УФПП доцільно розподіляти між об'єднаними кредитними спілками (ОКСами), своєрідними „обласними спілками для спілок” [2, с. 62-68], з метою їх подальшого виваженого перерозподілу між окремими кредитними спілками, в залежності від фактичних потреб останніх і їх здатності надавати кредити підприємцям (рис. 1).

Розподіл кредитних ресурсів, таким чином, дозволить використовувати їх більш активно у тій місцевості, де спостерігається більша активність суб'єктів малого бізнесу, а отже, – існує більша потреба у кредитах.

Здійснення кредитової діяльності фонду через мережу кредитних спілок має також значно спростити процедуру кредитування: оцінку бізнес-проектів, кредитних ризиків, визначення шляхів гарантування повернення кредиту, обслуговування кредитів тощо.

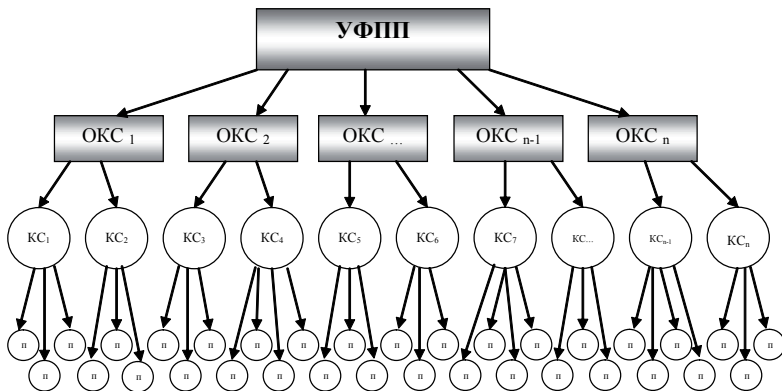

Рис. 1. Схема надання підприємцям пільгових державних кредитів через систему кредитних спілок

Кредитування малого бізнесу коштами держави через систему кредитних спілок може мати різні механізми, в залежності від ступеню розвитку самих спілок, потреби підприємців у фінансуванні, а також наявності коштів в УФПП. Кредитування може відбуватися у вигляді:

- виділення системі кредитних спілок коштів для здійснення безпосереднього надання бізнесових кредитів;
- виділення системі кредитних спілок коштів для компенсації відсотків по підприємницьких кредитах.

Компенсація відсотків по кредитах є більш придатним способом державної підтримки малого бізнесу, оскільки наявна потреба у комерційному кредитуванні не може бути повністю покрита за рахунок державних коштів. Відшкодування відсотків по підприємницьких кредитах, у свою чергу, може відбуватися як у вигляді безпосередніх цільових виплат підприємцям, так і у вигляді взаємних розрахунків між УФПП та системою кредитної кооперації.

Надання фінансової допомоги підприємцям через компенсацію низьких ставок кредитним спілкам гарантує цільове використання виділених коштів. При цьому є доцільним впровадження моделі, за якою УФПП мав би можливість не лише здійснювати свою безпосередню функцію – допомогу малому бізнесу, але й збільшувати власні кошти (рис. 2).

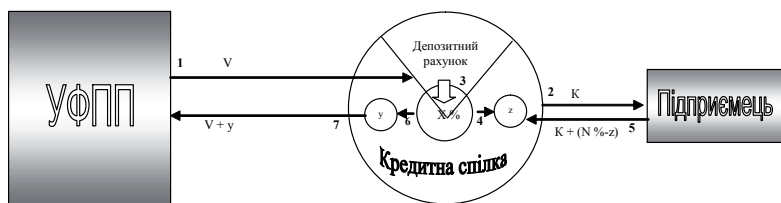

Рис. 2. Відшкодування відсотків кредитним спілкам по підприємницьких кредитах

Де: V – кошти Українського фонду підтримки підприємництва (УФПП), розміщені на депозитному рахунку у кредитній спілці; K – сума підприємницького кредиту; X – відсоткова ставка кредитної спілки по депозитних внесках; N – відсоткова ставка кредитної спілки по підприємницьких кредитах; z – частка нарахованого на депозитний внесок відсотку, спрямована на компенсацію відсотків по підприємницьких кредитах; y – частка нарахованого на депозитний внесок відсотку, що повертається УФПП.

За розробленою моделлю, УФПП розміщує суму V на депозитному рахунку кредитної спілки під фіксований відсоток X . Після цього підприємець отримує в кредитній спілці кредит на суму K . Нараховані на депозитний внесок відсотки розділяються на 2 суми: z та u , перша з яких спрямовується на часткову компенсацію відсотків по підприємницькому кредиту, а друга – перераховується УФПП за користування коштами на депозитному рахунку.

Таким чином, УФПП не тільки виконує свою безпосередню функцію (допомога у становленні і розвитку малого бізнесу), але і заробляє додаткові кошти, що можуть бути використані для подальшого фінансування підприємців.

Втілення даної схеми у життя фактично стикається із низкою перешкод:

- вимогами чинного законодавства щодо обслуговування кредитними спілками лише фізичних осіб [4, с. 10], у той час, як УФПП є юридичною особою;

- вимогами щодо цільового використання коштів: нормативно-правова база, яка регулює діяльність фондів підтримки підприємництва, передбачає виключно цільове використання державних коштів і фактично забороняє їх використання іншим чином і за іншим призначенням;

- нерозуміння державними посадовими особами вигод даної схеми і небажання втрачати ініціативу у справі розподілу державних коштів.

Отже, для втілення даної схеми у життя необхідна розробка комплексного підходу із заходів, націлених на роз'яснювальну роботу серед посадових осіб та законодавців, які мають вплив на процес підтримки розвитку малого бізнесу, а також ініціювання внесення змін у поточне законодавство, яке б дозволяло кредитним спілкам приймати кошти від фондів та організацій підтримки малого бізнесу, а фондам, у свою чергу, дозволяло б здійснювати допомогу підприємцям, при цьому офіційно заробляючи на використанні власних коштів.

Аналогічним чином, системою кредитної кооперації може здійснюватися залучення і розповсюдження кредитних ресурсів між суб'єктами підприємницької діяльності шляхом співпраці з іншими державними, приватними фондами та організаціями, включаючи міжнародні: Програмою мікрокредитування в Україні по лінії ЄБРР, Німецько-Українським фондом, Програмою мікрокредитування в Україні по лінії МБРР, Фондом „Євразія” та ін.

Фінансова, технічна, інформаційна та інші види допомоги

надаються українському кредитному кооперативному руху такими зарубіжними та міжнародними проектами, фондами, асоціаціями і програмами, як Канадська кооперативна асоціація, Українська кооперативна рада Канади, Агенція міжнародного розвитку Канади (CIDA), Канадська агенція міжнародного розвитку, Міжнародна організація розвитку сільських кооперативів – ASCDI/VOCA, Українська фундація фінансового розвитку сільського господарства (УФФРСГ), Міжнародний фонд соціальної адаптації (МФСА), Інститут відкритого суспільства (Фонд Сороса).

Таким чином, розроблена у ході дослідження ефективна схема співпраці кредитних спілок із державними та громадськими фондами сприяння розвитку малого бізнесу дозволить спростити доступ підприємців до кредитних ресурсів.

Література

1. Волкова Н. Большие надежды малого бизнеса // Политик HALL. – 2004. – №14. – С. 10.
2. Гончаренко В.В. Концептуальні напрямки розвитку системи кредитних спілок в Україні // Вісник Полтавського державного сільськогосподарського інституту. – 2000. – № 2. – С. 62-68.
3. Закон України про державну підтримку малого підприємництва: Прийнятий 19 жовт. 2000 р. № 2063-III // Урядовий кур'єр. – 2000. – № 217. – С. 5-7.
4. Закон України про кредитні спілки: Прийнятий 20 груд. 2001 р. N 2908-III // Голос України. – 2002. – № 13. – С. 10-25.
5. Офіційна Інтернет-сторінка Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dkkrp.gov.ua> – Заголовок з екрану.
6. Офіційна Інтернет-сторінка Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua> – Заголовок з екрану.